

लोक सेवा आयोग

नेपाल आर्थिक योजना तथा तथ्याङ्क, कृषि (एगू. इको एण्ड मार्केटिङ्ग), वन, इन्जिनियरिङ्ग, शिक्षा र विविध सेवाका सबै समूह/उपसमूहका राजपत्रांकित द्वितीय श्रेणी, उपसचिव वा सो सरह पदको खुला र आन्तरिक प्रतियोगितात्मक रीक्षाको पाठ्यक्रम

यस पाठ्यक्रमलाई दुई भागमा विभाजन गरिएको छ :

भाग १ - लिखित परीक्षा

भाग २ - अन्तर्वार्ता

पूर्णाङ्क : २००

पूर्णाङ्क : ३०

परीक्षा योजना (Examination Scheme)

पत्र	विषय	खण्ड	परीक्षा प्रणाली	प्रश्न संख्या	अङ्क भार	समय	पूर्णाङ्क	उतीर्णाङ्क
प्रथम	प्रशासन र व्यवस्थापन र सेवा सम्बन्धी सामान्य विषय	(क) प्रशासन र व्यवस्थापन	छोटो छोटो उत्तर	१०	१० प्रश्न × ५ अङ्क = ५० अङ्क	१.३० घण्टा	५०	४०
		(ख) सेवा सम्बन्धी सामान्य विषय	लामो उत्तर	५	५ प्रश्न × १० अङ्क = ५० अङ्क	१.३० घण्टा	५०	
द्वितीय	सेवा सम्बन्धी प्राविधिक विषय		विश्लेषणात्मक समीक्षा	४	४ प्रश्न × १५ अङ्क = ६० अङ्क	३ घण्टा	१००	४०
			विश्लेषणात्मक र समाधानमूलक उत्तर	२	२ प्रश्न × २० अङ्क = ४० अङ्क			

द्रष्टव्य :

- यस पाठ्यक्रम अनुसार दुई पत्रको लिखित परीक्षा लिइनेछ ।
- माथि उल्लिखित सबै सेवा अन्तर्गतका समूह/उपसमूहहरूको पाठ्यक्रमको प्रथमपत्र खण्ड (क) को विषयवस्तु एउटै हुनेछ, तर प्रथमपत्र खण्ड (ख) र द्वितीयपत्र सेवा, समूह सम्बन्धी पाठ्यक्रम समूह अनुरूप फरक फरक हुनेछ ।
- प्रथमपत्र खण्ड (क) को लिखित परीक्षा सेवागत रूपमा अर्थात् एउटा सेवा अन्तर्गतका समूह/उपसमूहका लागि संयुक्त रूपमा एउटै प्रश्नपत्रवाट एकैदिन वा छुट्टाछुट्टै प्रश्नपत्रवाट छुट्टाछुट्टै दिन पनि हुन सक्ने छ भने प्रथमपत्र खण्ड (ख) को परीक्षा समूह/उपसमूह अनुसार एकैदिन वा अलग अलग दिन छुट्टाछुट्टै प्रश्नपत्रवाट हुनेछ । यसैगरी द्वितीयपत्रको परीक्षा पनि समूह/उपसमूह अनुसार एकैदिन वा अलग अलग दिन छुट्टाछुट्टै प्रश्नपत्रवाट हुनेछ ।
- प्रथमपत्र खण्ड (क) को लागि एउटा मात्र उत्तरपुस्तिका हुनेछ भने प्रथमपत्र खण्ड (ख) र द्वितीयपत्रका प्रत्येक प्रश्नका लागि छुट्टाछुट्टै उत्तरपुस्तिकाहरू हुनेछन् ।
- लिखित परीक्षाको माध्यम भाषा नेपाली वा अंग्रेजी अथवा नेपाली र अंग्रेजी दुवै हुन सक्नेछ ।
- यथासम्भव प्रश्नहरू नेपालको सन्दर्भमा सोधिने छन् ।
- समस्या समाधानको उत्तर आवश्यकता अनुसार निम्नानुसार चार भागमा विभाजन गरी प्रस्तुत गर्नुपर्नेछ ।
(क) पहिलो भागमा समस्याको पहिचान ।
(ख) दोस्रो भागमा समस्या समाधानको लागि मौजुदा सरकारी नीति र कार्यक्रम ।
(ग) तेस्रो भागमा समस्या समाधानको लागि सुझाव ।
(घ) चौथो भागमा सुझाव कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्ने ठोस तरिका ।
- यस पाठ्यक्रममा जेसुकै लेखिएको भएता पनि पाठ्यक्रममा परेका ऐन, नियमहरू परीक्षाको मिति भन्दा ३ महिना अगाडि (संशोधन भएका वा संशोधन भई हटाइएका वा थप गरी संशोधन भई) कायम रहेकालाई यस पाठ्यक्रममा परेको सम्झनु पर्दछ ।
- प्रथम चरणको लिखित परीक्षावाट छनौट भएका उम्मेदवारहरूलाई मात्र द्वितीय चरणको अन्तर्वार्तामा सम्मिलित गराइनेछ ।
- पाठ्यक्रम लागू मिति: २०५९।०८।२३ गते (प्रथमपत्र खण्ड (क) परिमार्जन मिति २०६४ । ६ । १७ गते, खण्ड (ख) अद्यावधिक मिति २०७८/०६/१८ गते)

नेपाल आर्थिक योजना तथा तथ्याङ्क, कृषि (एगू. इको एण्ड मार्केटिङ्ग), वन, इन्जिनियरिङ्ग, शिक्षा र विविध सेवाका सबै समूह/उपसमूहका राजपत्रांकित द्वितीय श्रेणी, उपसचिव वा सो सरह पदको खुला र आन्तरिक प्रतियोगितात्मक रीक्षाको पाठ्यक्रम

प्रथमपत्र: खण्ड (क) प्रशासन र व्यवस्थापन

अङ्क - ५०

१. राज्य र सरकार

- १.१ व्यवस्थापिका, कार्यपालिका र न्यायपालिका बीचको अन्तरसम्बन्ध
- १.२ सार्वजनिक नीति तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्यांकन
- १.३ विद्यमान नेपालको संविधान

२. सार्वजनिक प्रशासन

- २.१ सार्वजनिक प्रशासनको अवधारणा
- २.२ कर्मचारी प्रशासनका आधारभूत पक्षहरू
- २.३ आर्थिक प्रशासन- बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्यांकन

३. व्यवस्थापन

- ३.१ व्यवस्थापनको अवधारणा
- ३.२ व्यवस्थापनमा नेतृत्व, उत्प्रेरणा, नियन्त्रण र समन्वयको महत्त्व
- ३.३ व्यवस्थापन सूचना प्रणाली

४. विकासका आयामहरू

- ४.१ विकास प्रशासनको अवधारणा
- ४.२ विकासमा जनसहभागिता
- ४.३ आवधिक योजना
- ४.४ दिगो विकास
- ४.५ विकेन्द्रीकरण
- ४.६ गरीबी निवारण
- ४.७ सुशासन
- ४.८ विकासमा गैरसरकारी संस्थाको भूमिका
- ४.९ जनसंख्या र बसाँईसराई

५. लोकतन्त्र र मानव अधिकार

- ५.१ लोकतन्त्र र समावेशीकरण
- ५.२ कानुनी राज्य
- ५.३ मानव अधिकार
- ५.४ लैंगिक सवाल (Gender Issues)
- ५.५ आरक्षण र सकारात्मक विभेद
- ५.६ प्रतिनिधित्वको सिद्धान्त र समानुपातिक प्रतिनिधित्व

६. नेपाली समाज र यस्को बनोट

- ६.१ नेपालका विविध जात/जाति/वर्ग/समुदायहरूको सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक र धार्मिक अवस्था र रहनसहन
- ६.२ आदिवासी, जनजाती, मधेशी, दलित, अपाङ्ग र महिलाहरूको वर्तमान अवस्था, उत्थानका प्रयासहरू, समस्या, समाधान र सम्भावनाहरू

.....

नेपाल आर्थिक योजना तथा तथ्याङ्क, कृषि (एगू. इको एण्ड मार्केटिङ्ग), वन, इन्जिनियरिङ्ग, शिक्षा र विविध सेवाका सबै समूह/उपसमूहका राजपत्रांकित द्वितीय श्रेणी, उपसचिव वा सो सरह पदको खुला र आन्तरिक प्रतियोगितात्मक रीक्षाको पाठ्यक्रम

प्रथम पत्र – खण्ड (ख) सेवा समूह सम्बन्धी सामान्य विषय

अङ्क – ५०

१. निजामती सेवा ऐन, २०४९ र निजामती सेवा नियमावली, २०५०
२. नेपाल कृषि सेवा (गठन, समूह तथा श्रेणी) विभाजन र नियुक्ति) नियमहरु, २०५१
३. चालु आवधिक योजना अन्तर्गत कृषि क्षेत्रको उपलब्धिहरु
४. कृषि विकासमा महिला सहभागिता
५. नेपालको खेती प्रणाली
६. आर्थिक विकास र क्षेत्रीय सन्तुलनमा कृषि क्षेत्रको भूमिका
७. नेपालमा कृषि विकासका अवसर तथा चुनौतीहरु
८. कृषि एवं पर्यावरण बीच अन्तरसम्बन्ध
९. कृषि विकासका नीति, उद्देश्य, कार्यनीतिको औचित्य र अन्तरसम्बन्ध
१०. कृषि बजार अनुसन्धान प्रणाली
११. विश्व व्यापार संगठनको सन्दर्भमा नेपालको कृषि क्षेत्रको विकास सम्भाव्यता एवं चुनौतीहरु
१२. SAPTA र SAFTA अन्तर्गत व्यापारिक कारोबारको स्थिति र नेपालको भारत र चीनसँगको व्यापारिक स्थितिबारे जानकारी
१३. गरिबी निवारणमा कृषि क्षेत्रको महत्व
१४. कृषि विकास र वैदेशिक सहयोगको महत्व र चुनौती
१५. कृषि वस्तुको उत्पादनरोपरान्त प्रविधि सम्बन्धी जानकारी
१६. कृषि क्षेत्रको विकासका लागि वित्तिय लगानीका आयामहरु र औचित्य
१७. कृषि विकासमा संलग्न निकायहरु बीचको अन्तरसम्बन्ध तथा समन्वय
१८. कृषि विकासमा पकेट क्षेत्र र Projectization को अवधारणा र समिक्षा
१९. कृषिको ब्यवसायिक नीति एवं कार्यक्रम
२०. स्थानीय सरकार एवं कृषि विकास

.....

लोक सेवा आयोग

नेपाल आर्थिक योजना तथा तथ्याङ्क, कृषि (एगू. इको एण्ड मार्केटिङ्ग), वन, इन्जिनियरिङ्ग, शिक्षा र विविध सेवाका सबै समूह/उपसमूहका राजपत्रांकित द्वितीय श्रेणी, उपसचिव वा सो सरह पदको खुला र आन्तरिक प्रतियोगितात्मक रीक्षाको पाठ्यक्रम
नमुना प्रश्नहरू (Model Questions)

प्रथम पत्र : खण्ड (ख) सेवा सम्बन्धी सामान्य विषय

पूर्णाङ्क ५०

(ख) सेवा सम्बन्धी सामान्य विषय	लामो उत्तर	५ प्रश्न X १० अङ्क = ५० अङ्क
--------------------------------	------------	------------------------------

1. During the last decade agriculture sector in Nepal did not grow as expected. What are the major constraints for such slow growth? 10
2. What are the synergies and discrepancies among agriculture policies and plans in poverty reduction? 10
3. What may be the impacts of climate change on national food security? 10
4. What are the sources of investment in agriculture? Elaborate their supplementary and crowding out effects on commercialization. 10
5. What are the economic implications to rural poor from pocket package strategy of the government? 10

लोक सेवा आयोग
नेपाल कृषि सेवा, एगू. इको एण्ड मार्केटिङ्ग समूह, राजपत्रांकित द्वितीय श्रेणी, खुल्ला र आन्तरिक
प्रतियोगितात्मक लिखित परीक्षाको पाठ्यक्रम

द्वितीय पत्र:- सेवा समूह सम्बन्धी

पूर्णाङ्क - १००

१. उत्पादन अर्थशास्त्र र फार्म व्यवस्थापन
 - १.१ कृषि सामग्रीको माग र आपूर्तिको प्रकृति र प्रक्रिया
 - १.२ कृषि भू-उपयोगको तरीका र बाली प्रणाली
 - १.३ नेपालमा कृषि सामग्रीको प्रयोग तथा उपादकत्व
 - १.४ कृषि विकासका नीति, उद्देश्य, कार्यनीतिको औचित्य र अन्तरसम्बन्ध
२. योजना / मानव संसाधन व्यवस्था
 - २.१ कृषि क्षेत्रका उप क्षेत्रीय गुरु योजनाहरु (Horticulture, livestock, fishery, master plans)
 - २.२ दिर्घकालीन कृषि योजना (APP)
 - २.३ Project Formulation का तरीकाहरु
 - २.४ कृषि विकासमा विद्यमान संगठनात्मक संरचना
३. कृषि बजार र मुल्य
 - ३.१ खाद्य सुरक्षा तथा रणनीति
 - ३.२ कृषि बजार योग्य परिमाणमा असर पर्ने तत्वहरु
 - ३.३ कृषि बजार अनुसन्धान प्रणाली
 - ३.४ कृषि उपजको बजार प्रणाली
 - ३.५ कृषि बजार विकासका लागि बजारको भूमिका तथा आर्थिक उदारिकरण
 - ३.६ कृषि बजार व्यवस्थापन
 - ३.७ सहकारी बजारको अवधारणा
 - ३.८ कृषि मूल्य नीति
 - ३.९ नेपालको कृषि ब्यापार सम्बन्धी द्विपक्षिय सन्धी, सम्झौता र नीतिहरु
 - ३.१० उच्च मोल जाने कृषि वस्तुहरुको स्थिती र सम्भाव्यता
 - ३.११ बजारमुखी कृषि उत्पादन योजना
 - ३.१२ कृषि बजार सूचना तथा बजार प्रसार
 - ३.१३ कृषि उत्पादन र बजार व्यवस्थापनमा निजी क्षेत्र एवं महिलाको सहभागिता
४. अनूगमन तथा मुल्याङ्कन
 - ४.१ आयोजना विश्लेषण
 - ४.२ आयोजनाहरुको प्रभावकारीता मुल्याङ्कन गर्ने तरीकाहरु
 - ४.३ कृषि विकास कार्यक्रमका उपलब्धी एवं कमजोरीहरु
 - ४.४ विद्यमान कृषि योजना तर्जुमा, अनुगमन, मूल्याङ्कन पद्धतीको समिक्षा
५. कृषि तथ्याङ्क
 - ५.१ कृषि तथ्याङ्क संकलनको विद्यमान अवस्था तथा सुधारात्मक उपायहरु
 - ५.२ कृषि तथ्याङ्क तथा कृषि योजना तर्जुमा र यसको उपयोग

5 समाप्त 5

लोक सेवा आयोग
नेपाल कृषि सेवा, एगू. इको एण्ड मार्केटिङ्ग समूह, राजपत्राकित द्वितीय श्रेणी, खुल्ला र आन्तरिक
प्रतियोगितात्मक लिखित परीक्षाको पाठ्यक्रम

नमुना प्रश्नहरू (Model Questions)

द्वितीय पत्र : सेवा सम्बन्धी प्राविधिक विषय

पूर्णाङ्क १००

विश्लेषणात्मक समीक्षा (Analytical Review)	४ प्रश्न X १५ अङ्क = ६० अङ्क
---	------------------------------

1. Using the law of diminishing marginal productivity and ground reality of Nepalese farmers, explain why most of the farmers are not using recommended dose of chemical fertilizers. 15
2. What are the role and importance of marketing information for market-oriented agriculture production? 15
3. Explain the methods of evaluating outputs, outcomes, effects and impacts of a small irrigation project. 15
4. Discuss the role of statistics in agriculture policy and plan formulation? 15

विश्लेषणात्मक र समाधानमूलक उत्तर (Analytical and problem solving)	२ प्रश्न X २० अङ्क = ४० अङ्क
---	------------------------------

5. Trades of agricultural products are under bilateral, regional and multilateral trading regimes. Which regime should Nepal prefer and why? 20
6. Using Ricardian theory and allocative efficiency, analyze the problems of land tenancy in the country and suggest its market-based solutions. 20